

meg: JOHANN NEPOMUK NESTROY:

A TALIZMÁN

rendező: Máté Gábor
kritika

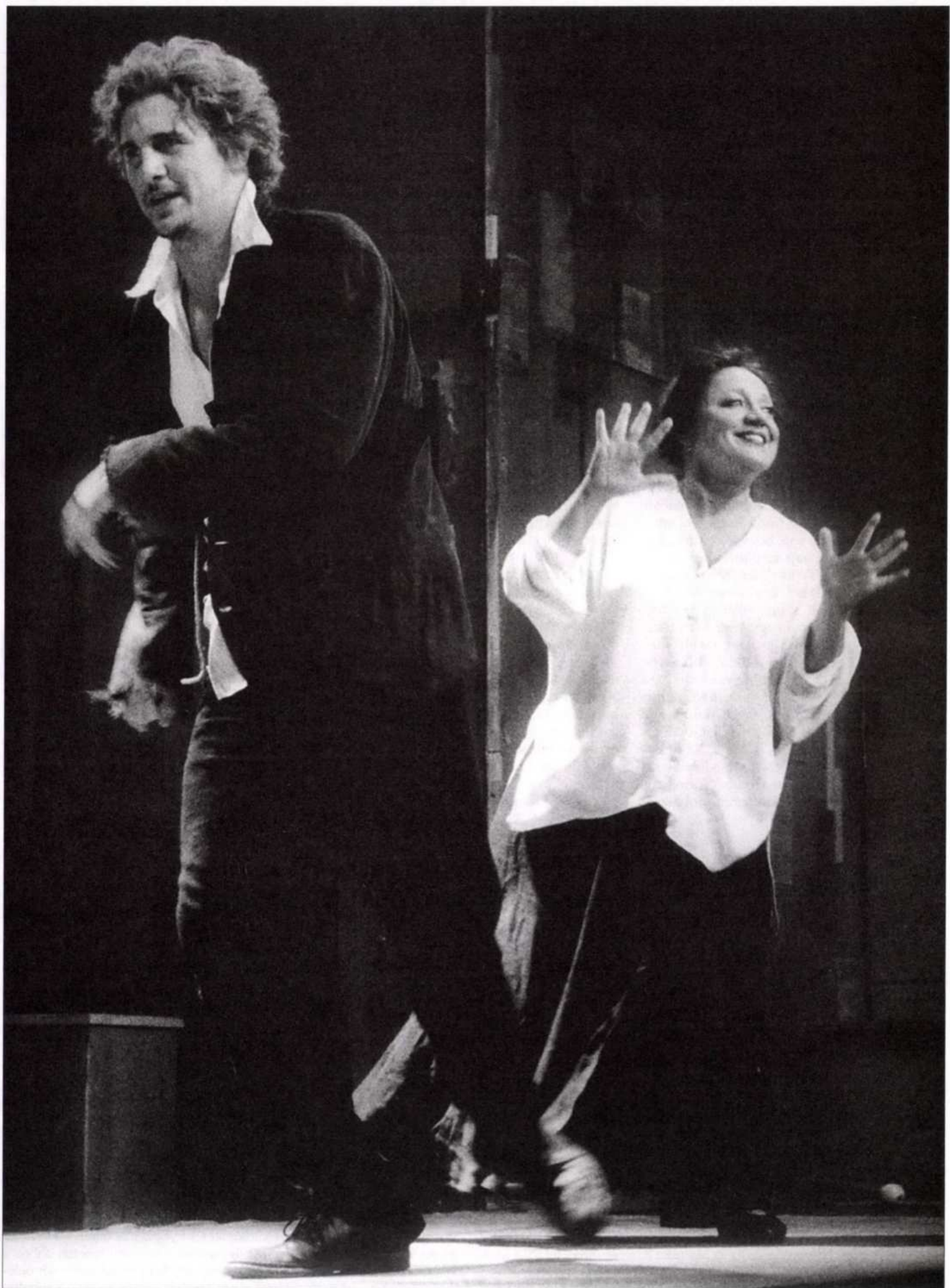
in MILFLŐR

Mi történik komédiai keretek között, ha egy ágrólszakadt ifjú olyan jótékonyan segítő készséghez jut, amely egy csapásra feltámasztja környezetének segítőkészségét, sőt őt magát is új készségekhez segíti el, jobbakhoz és rosszabbakhoz? A Katona József Színház premierje az érdem nélküli szerencsecsinálás, a rövid tündöklés visszásságait mutatja be. Az ámokfutássá váló gyors karrier persze éppúgy nem vehető halálos komolyan, amiként a végkifejlete, erkölcsi tanulsága sem: Titusz, a facér borbélysegéd olyannyira visszatapadhatna a (család) fára, hogy mindjárt a legerősebb ág lehetne, ám hirtelen támadt ön- és társadalomkritikája folytán ágról akar szakadni, visszautasítja a mesés örökséget, és az egy, tíz, száz fokkal előnyösebb partik helyett a hozzá hasonlóan vörös hajú libapásztorlány, Szalome szerelmét választja. A minimum a középkor óta üldözött-rettegett-gyűlölt-kigü-

nyolt vörös hajzat a szín jelképessége révén a másság ironikusan kirajzolt problémájához az egész legújabb kori világtörténelem tragikomikumát képes hozzárendelni.

Titusz döntésével megfelel neve egyik jelentésének (tiszteletre méltó), viszont neve másik értelmezése (vadgalamb) szerint röpdös ajkáról ajkra, négy-öt nőt babonázva testközelből vagy tisztos távolból. Saját bevallása szerint *milflör* neveltetésben részesült, azaz eddigi évei a tudás és az életismeret ezernyi virágából alighanem véletlenszerűen hímeztek bizonyos számút értelme kelméjére. Máté Gábor rendezése is ilyesfajta ezerszín-, ezerillat-technikával jött létre. Pointillista kidolgozású az előadás: sok benne a zeneiötlet-villanás – pianínón a nemegyszer bravúrosan forma- és hangzatkeverő dalelegyek, ária-, duett- és kórusparódiák komponistája, Darvas Ferenc, tangóharmonikán Erneyei László

játszik együtt a színpadi társasággal –, a koográfiai poén – Molnár Évának köszönhetően –, valamint a rendezői szándék pedagógiaiját és humorát is megjelenítő, ismétlő-variáló színészi játékelem. Ez a hol sietős-cikázó, hol elidőző-nyomatékosító megoldás kiemeli a mindig aktuális karriertörténet lesújtóan nevetséges sztereotípiáit. A stilizálás és a stíluskarikatúra azonban az alakokat jobbra csak *külalakokká* teszi, így a XIX. század közepén regnáló – e darbjában a fő- és a vezető karakterszeretet is megformáló – osztrák színidirektor és színműíró sokra becsült jellemfestő képességéből egy lendülettel vont skiccek válnak. Fullajtár Andrea (Von Cypressenbürgné, özvegy) a kérdő, kijelentő és felszólító hangsúlyok logikájának felcserélésével káprázatos mulatságos beszédmódba öltözteti a szinte verlébak ritmusára ringó költőnőt, akit a rendezés könnyű siker

Nagy Ervin (Titusz) és Csákányi Eszter (Flóra) (Kocz Zsuzsa felvétele)

kerülő önfegyelme megfoszt attól, hogy (bár neki-nekirugaszkodik) német nyelvű költeményeinek gyöngyszemeit egy vastkos kötetből felolvassa; az viszont nem világlik ki, szükagyu kékharisnya-e az úrnő, vagy karaktereken átlátó emberismerő. Ráadásul a figura mozgásbeli és intonációs prezentálása kedves, hommage-os macskaköröm Básti Juli egyes szerepeire. Így a színésznő nem annyira a vígjátékon belül, inkább azon kívül: a szöveg mint kulissza előtt jelöli ki Von Cypressenburgné ekként tökéletesen megtalált helyét.

Az igazi díszletet Horgas Péter tervezte. A mőkásan mozgékony, itt-ott nyíló-csukódó dobozdíszlet és benne a rengeteg mindentudó kisebb doboz akár Örkény István *Tótékjához* is szolgálhatna, sőt ahhoz elvileg jobban, mert itt az éca inkább a praktikumból (szabadtéri bemutatóelőzmény) és az olcsóságból fakad (igaz, a talizmán is dobozokba dobzott dobozban érkezik). A tér átláthatósága és kiszámíthatósága szépen simul Máté analízáló elképzeléséhez, csapatmunkát és stílusiskolát szorgalmazó szándékaihoz. Füzér Anni jelmeztervező nem ragadtatta el magát: ezekre a színpadi alakokra csakis a leginkább rájuk való, takarékosan válogatott ruhadarabokat adhatta – főként a fekete és fehér variációival érve el, hogy *A talizmán* centrumában akkor is a hirtelenvörös üstök lángoljon, amikor épp nem látszik; s jó, hogy a legtöbb „bábunak” van valami baja az öltözkéivel.

Nagy Ervin (Titusz) és Kiss Eszter (Szalome) is festékelén úgy-ahogy az alkalomra befűjt hajjal: színpárókában lép föl. Erre ugyan lehet roppant egyszerű, esztétikán és hatásmechanizmusokon kívüli magyarázatot adni, meg fontoskodót, túlintertelőt is. Annyi bizonyos, hogy a kezét, arcot, ruhát, másik személyt összefogó, pergő kolorit túlmutat önmagán, meghatározó látványelem – a vörös valójában látnivalóan nem vörös; még csak nem is vörös. Nagy Ervin marionettes fej-, kéz- és lábdobálással engedi magát rángatni, ő is külső formával, forma- s nem jellemlelendületből dolgozik.

Csibészesen, diákosan, elsőrangúan. Kiss Eszter hol fénylő, hol méla tisztessége Szalome szerepében már el is fogadtatja, hogy Máté Gábor a színmű erényeinek és jellegének nem csekély visszavetélével jutott el e külső – nem külsőséges, egyben: komplex – formanyelvhez. Szalome kitűzős játéklíbiá, hasonlóan számos más ötletes aprósághoz, egyébként is arra intenek: nem Nestroy újrafelfedezésére, hanem egy játékos estére ültünk be. **Eörsi István** ebadta fordítása és dal-szövegei is az elmozdítás irányába hatnak. Az átstrukturálás korlátairól árulkodik, hogy a nem kurta első rész után a publikum mármár befejezettnek hitte az itt nyugodtan le is zárható tanmesét – bár aztán nem volt ellenére, hogy a szünetet követően kapott még egy ráadás anekdotát, a kabáthónalja alatt előre festett iznadságnymokkal bóklászó, a jámbor és önhitt ostobaságnak tohonya szobrot állító Tóth Zoltán jutalomjátékával Dugaszti sörgyáros bankóesőtől kísért megszólalásaiban.

Lengyel Ferenc a (talán) mímelt féltékenységgel tírásával, az eldöntetlenség, a titokzatoság felé vitt felfogással feledtette azt a szövegstílit, hogy nem márkí, csak Márkí a neve, noha fodrász. (Nem egészen érthető, hogy Titusz miért borbélyesgéd, egy fodrászúlet várományosa. A figarók állítólag még sötétben, tapintásról is megismerik a... talizánt. Ha igen, akkor Titusz milflórjébe eddig legkevésbé a hajipar férhetett bele. Az ő fodrászsága dramaturgiailag nem tesz jót Monsieur Márkí fodrászságának.) Huszárik Kata, „egy az egyben” azt a nyafogányt játssza (Emma, Von Cypressenburgné lánya), aki nagyon szeretne már szert tenni egy külön bejáratú fogamzásgátló-receptre. Csákányi Eszter (Flóra, kertészné, özvegy) és Pelsőczy Réka (Konstancia, komorna, özvegy) alakításának klúja a két figura rímhelyzetéből adódik. A stilizáló antropomorfizálásban leginkább embernek maradó – régi szép szerepeit ebben a hangnemben is folytatni képes – Csákányi a hívó rím; a kissé félbehagyottan erotizáló előadásban a legtestibb jelenlétet kiaknázó Pelsőczy a válaszoló rím.

Kocsis Gergely és Fekete Ernő külön szám. Kocsis (Laposa úr) a rémisztő dalát hangszerén kísérő fűzfapoéta mulyaságától a tenyérbe mászó tolakodás ábrázolásáig jut el. A közönség alig várja, hogy érzületeinek illusztrálásaképp a húrokba téjjen, pedig tép épp elégszer – s végül mintha már áldozatának ércsatornáját rángatná ki. Fekete (Szotyola segédkertész) a komédia rezonőrje. Néздеgéli ráérősen a sok barmot, noha tudja, hogy ő is egy közülük. Énekes bemutatkozása az abszurdan lelassított, molekuláig kijátszott cirkuszi bohócszám színpadi megfeleelője. Elek Ferenc (Gyuri, Von Cypressenburgné szolgálja) nem jut önálló öt perchez, kimunkálja tehát a kevéssé látványos folyamatot, az egyszer teli hasúan elégedettnek, máskor gyomorhajosan savanyúnak tűnő – a talizmánügy közelébe hiába ácsingózó – kisembert (de azért már túlságig rájár Elekre ez a szolgaszereptípus).

Szép, szép, mondhatja most az olvasó (nagyjából a kritikus is ezt mondta), de mi az a talizmán?! A válasz: ha feldobják, fekete, ha leveszik, sárga, majd... Tessék megnézni a Katonában, ahová Máté Gábor – nyilatkozata szerint – az itt megszokottól eltérő erőpróbát, „jófajta tréninget”, a más stílusgyakorlatát akarta bevinni a másság e vígjátékával, színészei azonban, szerencsénkre, edzés helyett máris időre mentek.

 TARJÁN TAMÁS

Johann Nepomuk Nestroy: A talizmán (Katona József Színház)

Fordította és a dalokat írta: **Eörsi István**.
Zene: Darvas Ferenc. Díszlet: Horgas Péter.
Jelmez: Füzér Anni. Dramaturg: Horváth Barbara. Koreográfus: Molnár Éva. Rendező: Máté Gábor.

Szereplők: Nagy Ervin, Fullajtár Andrea, Huszárik Kata, Pelsőczy Réka/Bertalan Ágnes, Csákányi Eszter, Fekete Ernő, Lengyel Ferenc/Varga Zoltán, Tóth Zoltán, Elek Ferenc, Kocsis Gergely/Takátsy Péter, Morvay Imre, Kiss Eszter.